

**Türkiye’de öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerle ilgili
yayınlanmış tezlerin incelenmesi (2018-2024)***

**An examination of theses related to the difficulties experienced in the implementation of
curricula in Türkiye (2018-2024)**

Gönderim Tarihi / Received: 29.06.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 09.10.2024

Doi: [10.31795/baunsobed.1507229](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1507229)

Ramazan KAYA**1

Nihat UYANGÖR²

ÖZ: Bu araştırma, 2018-2024 yılları arasında Türkiye’de eğitim bilimleri alanında öğretim programlarının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler üzerine yapılmış tezlerin eğilimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Yükseköğretim Kurulu’na (YÖK) ait Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan ve 2018-2024 yılları arasında tamamlanmış toplam 72 tez analiz edilmiştir. Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplamak için bir değerlendirme formu geliştirilmiş ve elde edilen tezler bu form doğrultusunda incelenmiştir. Değerlendirme formunda, tez bilgileri (yıl, üniversite, eğitim kademesi), kullanılan yöntem ve model, veri toplama araçları ve örneklem/çalışma grubu gibi alt başlıklar yer almaktadır. Araştırma bulguları, öğretim programlarının güncellendiği 2018 yılından itibaren, uygulamada karşılaşılan güçlüklerin tespitine yönelik tezlerin en çok 2019 yılında yayınlandığını göstermektedir. Konuyla ilgili 39 üniversitede tez çalışması yapıldığı, tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde olduğu ve en fazla tezin Gazi Üniversitesi’nde (7 adet) üretildiği belirlenmiştir. Araştırma kapsamında tezlerde elde edilen verilerin en çok nitel araştırma yöntemiyle ve öğretmenlerden oluşan örneklem/çalışma gruplarından elde edildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda incelenen tezler, kriterlere göre değerlendirilerek ortak ve farklılaşan sonuçlara çalışmada yer verilmiştir. Araştırma doğrultusunda öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerle yönelik tezlerin; “öğretim programının öğeleri ve yapısı kaynaklı güçlükler”, “okul ve bütçe kaynaklı güçlükler”, “öğrenci kaynaklı güçlükler” ve “iletişim ve hizmet öncesi/içi eğitim kaynaklı güçlükler” temalarında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretim programlarının uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin tespitine yönelik gelecekteki araştırmalar için araştırmacılara bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Program geliştirme, Programa bağlılık, Uygulamada güçlükler

ABSTRACT: This study aims to examine the trends of theses on the difficulties experienced in the implementation of curricula in the field of educational sciences in Türkiye between 2018 and 2024. In this context, a total of 72 graduate theses in the National Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK) completed between 2018 and 2024 were analysed. This study was conducted as a case study, one of the qualitative research designs. A descriptive analysis technique was used to analyse the data. An evaluation form was prepared to be used within the scope of the research, and the accessed theses were analysed according to this form. The subheadings in the form consist of information about the thesis (year, university, level of education), method and model used, data collection tools, and sample/study group. According to the findings of the research, it was determined that the theses on the implementation of curricula from 2018, when the curricula were updated, were mostly published in 2019, theses were conducted in 39 universities, theses were mostly published at the master's degree, and the highest number of theses were produced at Gazi University (7). In this context, theses examined were evaluated according to the criteria, and common and differentiating results were included in the study. In the research, it is seen that the theses on the difficulties experienced in the implementation of curricula are concentrated on the themes of ‘challenges caused by the elements and structure of the curriculum’, ‘challenges caused by school and budget’, ‘challenges caused by students’ and ‘challenges caused by communication and pre-service/in-service training’. Some suggestions were made to researchers for future studies to examine the difficulties experienced in the implementation of curricula.

Keywords: Curriculum development, Adherence to curriculum, Difficulties in implementation

* Bu çalışma, 1.yazarın Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim bilim dalında devam etmekte olan doktora tezi kapsamında, 2. Balıkesir Sempozyumu’nda sunulan bildiriden üretilmiştir.

** Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ramazankaya.10@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8652-3846>

² Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, nuyangor@balikesir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4814-3866>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

Curricula are one of the basic components of education systems. Curricula, which are prepared in accordance with the political philosophies and educational policies of countries, serve as a guide for teachers in determining what students will learn and how they will learn in a certain period of time (Susam and Demir, 2020). The curriculum can be defined as an arrangement of experiences covering the process related to the achievements aimed to be gained by the student in a planned manner (Demirel, 2009). It guides teachers on which plan they will implement learning and teaching activities and what kind of evaluation approach they will adopt (Demirtaş and Erdem, 2015). A well-designed curriculum helps students develop their potential. The success of the curriculum is possible only if all the components of the curriculum work effectively. This study aims to demonstrate the mostly encountered difficulties in implementing the curricula by analysing the theses prepared for the implementation of curricula, their distribution according to year and university, and the methods of the theses. In this context, this research aims to examine the master's and doctoral theses that contribute to determining the difficulties experienced in implementing the curricula and to reveal a general view by considering the theses carried out according to many criteria.

Methodology

This study, designed to examine the distribution of theses addressing the challenges encountered in curriculum implementation in Türkiye, is based on specific criteria and employed a qualitative case study research design. A case study is a method in which one or several events are examined in depth, data are obtained systematically, and themes appropriate to the situation are identified. It offers a holistic perspective on the situation (Cresswell, 2017; Subaşı and Okumuş, 2017).

Findings and discussion

This study, which aims to determine the trend in the theses prepared to identify the difficulties experienced in the implementation of curricula between 2018 and 2024 in Turkey, examined a total of 72 theses, 63 of which are master's theses and 9 of which are doctoral theses. The number of doctoral theses is less than that of master's theses. . This situation is similar to the studies on theses produced in educational sciences (Alp and Şen, 2021; Yakar et al., 2022; Canlı and Çoşkun Yurtyapan, 2023). In addition to the fact that doctoral theses require expertise and experience, reasons such as taking longer time to complete theses than master's theses may have led to this situation (Lovitts, 2005; Boyacı and Demirkol, 2018). An examination of the distribution of theses addressing curriculum implementation difficulties by year reveals that the majority (25) were conducted in 2019, following the curriculum renewal. Of these, 19 were master's theses and 6 were doctoral dissertations. The years with the fewest studies were 2020 and 2021 (10), coinciding with the onset of the COVID-19 pandemic. Additionally, no doctoral theses on this topic were produced in 2018, 2020, or 2022.

The theses prepared for determining the difficulties experienced in the implementation of curricula were mostly conducted with qualitative methods (n=34). 23 theses are mixed method research in which quantitative and qualitative methods are used together. There are 15 theses in which the quantitative method is preferred. The mixed research method was generally preferred in doctoral theses. The research model/design was also shaped in this direction because the qualitative method was preferred more in the theses. When the distribution according to the data collection tools used in the theses is analysed, semi-structured interviews (41) and questionnaires/scales (41) were preferred the most. While one data collection tool was generally used in master's theses, more than one data collection tool was used, especially in doctoral studies. Semi-structured interviews were used more than individual interviews. The least preferred data collection tools were observation and focus group interviews. In the theses, observation, interview, and document analysis were generally used together as data collection tools.

When the characteristics of the sample/study groups of the theses are analysed, it is seen that the participants are teachers in most of the studies. This situation is common in the field of educational sciences and is parallel to the research findings (Eskici and Çayak, 2017; Alp and Şen, 2021; Başaran et al., 2021; Canlı and Çoşkun Yurtyapan, 2023; Çelik and Koşar, 2023). This may be due to the fact

that teachers are the implementers of the curriculum and have a good command of the process in many aspects. The fact that they are more easily accessible than other participants may also be an important factor in their involvement in research (Özkal, 2020; Akkaş et al., 2022). The lack of studies in which students' views are taken into consideration is noticeable. There is only one thesis in which the opinions of teachers, students, and parents, who are directly affected by the implementation of the curricula, are taken together.

Results and recommendations

This study is limited to the examination of theses addressing curriculum implementation difficulties based on predetermined criteria and a specific evaluation form. The criteria for thesis analysis are restricted to publication year, university, education level, method and model, data collection tools, and sample/study group. In this context, theses can be examined in the context of different criteria to be added to the evaluation form. Foundation universities could potentially support the completion of a greater number of theses by addressing the challenges encountered in curriculum implementation. In the theses, teachers, students, academicians, and parents are mostly included in the sample and study groups. It can be suggested that administrators responsible for the management of schools should participate in the evaluation process for the implementation of the programme. It is seen that qualitative methods are preferred more frequently in the studies. The ease of reaching a small number of people in terms of time and space may have led to this result. However, all components involved in the education for the implementation of curricula can contribute to the conduct of a detailed evaluation process with broad participation. In this context, mixed methods may be preferred. Meta-analysis studies that collectively assess theses and articles on the difficulties encountered in curriculum implementation can offer a comprehensive perspective on the topic.

Giriş

Öğretim programları, eğitim sistemlerinin temel bileşenlerinden biridir. Ülkelerin politik felsefelerine ve eğitim politikalarına uygun olarak hazırlanan öğretim programları, öğrencilerin belirli bir zaman diliminde ne öğreneceklerini ve nasıl öğreneceklerini belirlemede öğretmenlere kılavuz görevi görürler (Susam ve Demir, 2020). Öğretim programı, öğrenciye planlı bir şekilde kazandırılması hedeflenen kazanımlarla ilgili süreci kapsayan yaşantılar düzeneği olarak tanımlanabilir ve toplumun gereksinimlerine, öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına ve uluslararası eğitim standartlarına uyum sağlamak amacıyla zaman içerisinde sürekli olarak yenilenmekte ve geliştirilmektedir (Demirel, 2009). Öğretim programı, öğretmenlerin öğrenme ve öğretme etkinliklerini hangi planına göre uygulayacaklarını ve nasıl bir değerlendirme yaklaşımını benimseyeceklerine rehberlik etmektedir (Demirtaş ve Erdem, 2015). İyi tasarlanmış bir öğretim programı, öğrencilerin potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olur. Öğretim programının başarıya ulaşabilmesi programı oluşturan tüm bileşenlerinin etkili bir biçimde çalışmasıyla mümkün olmaktadır. Program geliştirme çalışmaları, eğitim alanındaki yenilikçi yaklaşımları içeren ve sürekli değişen sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak yeniden tasarlanan dinamik bir süreçtir. Program geliştirme sürecinin temelleri, 20. yüzyılın başlarında eğitim reformcuları tarafından atılmıştır. Eğitim programlarının temelleri, 20. yüzyılın başlarında John Dewey'in ilerlemeci eğitim anlayışı ile şekillenmeye başlamış, bu süreçte öğrenci merkezli yaklaşımlar ve yapılandırmacı yöntemler önem kazanmıştır. Dewey'in ilerlemeci eğitim felsefesi, öğrenme sürecinde öğrencilerin aktif katılımını ve deneyim yoluyla öğrenmenin önemini vurgulamaktadır (Dewey, 1986). Dewey'in çalışmaları, modern eğitim programlarının temel felsefelerinden biri haline gelmiştir ve eğitimde yapılandırmacı yaklaşımın öncüsü olarak kabul edilmektedir (Eryaman ve Bruce, 2015).

Öğretim programlarının tasarlanması ve geliştirilmesi hiç bitmeyen bir süreçtir. Program geliştirme süreci, hedeflerin belirlenmesi, içeriğin düzenlenmesi, öğretim stratejilerinin ve değerlendirme yöntemlerinin planlanması gibi aşamalardan oluşur (Taba, 1962). Bu süreç, öğretim programlarının sürekli olarak değerlendirilmesi ve geliştirilmesiyle dinamik bir yapıya sahiptir. Türkiye'de cumhuriyetin ilanı sonrası modernleşme süreci ile eğitimin kalitesini artırmak için yeni programlar geliştirilmiştir. İlk olarak 1924'te ilkököl programı hazırlanmış ve devamında 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2018 ve son olarak 2024 yılında yeni öğretim programları hazırlanarak uygulamaya konmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı, çağın gereksinimlerini karşılamadığı gerekçesiyle 2005 yılında öğretim programlarının yenilenmesine ve geleneksel eğitim anlayışı yerine yapılandırmacı eğitim yaklaşımının benimsenmesine karar vermiştir (Işıkdoğan ve Korukçu, 2008). Bu değişikliğin temelinde öğretmenler tarafından hazırlanan zümre raporları, akademisyenlerce sunulan raporlar, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından uygulanan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) ve Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması (TIMSS) gibi sınavlardan elde edilen sonuçlar, öğretmenlere yönelik anket sonuçları, çeşitli çalıştaylarda ortaya çıkan görüşler ve farklı ülkelerde (AB, OECD ülkeleri, ABD, Japonya vb.) uygulanmakta olan programlara yönelik çalışmalar etkili olmuştur. Hazırlanan raporlarda öğretim programlarında benimsenen yapılandırmacı eğitim felsefesiyle yaşanan değişimlere rağmen başarı sağlamada yetersiz kaldığı (Susam ve Demir, 2020) ve zamana bağlı olarak yaşanan gelişmeler ışığında eksikliklerin giderilmesi gerektiği belirtilmiştir (Yalçınkaya, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı; programların dinamik yapısı sebebiyle aradan geçen 12 yılın ardından PISA gibi uluslararası düzeyde gerçekleşen sınav sonuçları, eğitim dernekleri ve sendikalar başta olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yayınlanan raporlar ışığında 2017-2018 yılından itibaren öğretim programlarında değişikliğe gitme kararı almıştır (MEB, 2016). Güncellenen programlar 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren 1, 5 ve 9. sınıflarda, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ise tüm sınıf düzeylerinde uygulanmaya konmuştur. Okul öncesi eğitimden lise son sınıfa kadar tüm eğitim kademelerinde öğretim programı değişikliği ile ilgili hazırlıkların tamamlandığı ve yeni programın 2024 yılında ise, okul öncesi, ilkököl birinci sınıf, ortaokul beşinci sınıf ve lise dokuzuncu sınıflardan başlayarak kademeli olarak uygulanacağı duyurulmuştur. İlkokul, ortaokul, lise düzeyinde kendini tekrar eden konuların bulunduğu ve bu konularda sadeleştirmeye gidilmesi veya tamamen çıkarmak üzerine çalışmaların yoğunlaştırıldığı ifade edilmiştir (MEB, 2023). Program değişikliğinin öğrencileri zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki açıdan çok yönlü gelişimlerini temel alan "bütüncül eğitim"

yaklaşımı ile hazırlandığı belirtilmiştir. "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" kapsamında Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından toplam 26 öğretim programı 26 Nisan-10 Mayıs 2024 tarihleri arasında kamuoyunun görüş ve önerisine sunulmuş ve bu zaman diliminde programlara yönelik 67 bin 284 görüş ve öneri Talim Terbiye Kuruluna iletilmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının kontrol ve onay sürecinin ardından "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" adıyla yeni öğretim programları Milli Eğitim Bakanı tarafından onaylanmıştır (MEB, 2024). Bu yeni program, öğrencilerin sadece akademik başarıya değil, aynı zamanda kişisel gelişimlerine de katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Yeni öğretim programının başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, öğretmenlerin programın felsefesine tam anlamıyla hâkim olması ve karşılaşılan güçlüklerin üstesinden gelinmesiyle mümkün olacaktır.

Öğretim programında yapılan değişiklikler başta ders kitapları olmak üzere öğrenci, öğretmen ve veli dahil eğitim sisteminin tüm bileşenlerini etkilemektedir. Öğretim programlarının uygulanmasında program, okul ve aile kaynaklı çeşitli zorluklarla karşılaşılabilir ve karşılaşılan güçlükler nedeniyle programın istenilen sonuçları vermesi mümkün olmayabilir. Güçlük kelimesi zorluk, engel ve pürüz anlamlarına gelmektedir (TDK, 2024). Literatürde öğretim programlarını uygulamayı güçleştiren nedenler arasında sınıf koşulları, kalabalık sınıf ortamları, okul imkanları, kaynak yetersizliği, sürenin az olması, eğitim masrafları ve uygun materyal eksikliği gibi faktörler olarak gösterilmektedir (Kırmızı ve Akkaya, 2009; Karacaoğlu ve Acar, 2010; Bümen vd., 2014; Çiftci ve Tatar, 2015; Durak ve Semerci, 2016; Okoth, 2016; Aydın vd., 2018; Kalaycı ve Baysal, 2020; Aslan ve Erden, 2020; Karsantık ve Yağcı, 2021; Özüdoğru, 2021). Öğretim programının uygulayıcıları olan öğretmenlerin güncellenen programlarla ilgili yeterli hizmetiçi eğitimi almamaları, programın felsefesine hâkim olmamaları ve program konusunda kendilerini donanımlı hissetmemeleri gibi nedenler de uygulamada yaşanan güçlükler arasında gösterilmektedir (ERG, 2017).

Bu çalışmada öğretim programlarının uygulanmasına yönelik hazırlanmış olan tezlerin sayısı, yılı ve üniversitelere göre dağılımları, tezlerin yöntemleri gibi birçok açıdan analiz gerçekleştirilerek mevcut durumun ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, bu araştırma ile öğretim programlarının uygulanması sürecinde karşılaşılan güçlüklerin tespitine katkı sağlayan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi ve yürütülen tezlerin çeşitli kriterler ışığında değerlendirilerek genel bir durumun ortaya konması hedeflenmiştir. Alanyazında bu amaca yönelik gerçekleştirilen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın halihazırda devam eden öğretim programlarının geliştirilmesi ve yenilenmesi çalışmalarına da önemli bir katkıda bulunacağı ve gelecekte yapılacak araştırmalara yol göstereceği değerlendirilmektedir. Türkiye’de öğretim programlarının uygulanmasına yönelik 2018-2024 yılları arasında hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelendiği bu araştırmada “2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerin özellikleri ve tespit edilen güçlükler nelerdir?” soruna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu ana sorununun/problemin alt problemleri aşağıdaki gibidir:

1. 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezler;

- yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- hazırlanmışları üniversitelere ve eğitim kademelerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- araştırma yöntemlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- veri toplama aracına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- çalışma grubuna göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- örneklem/çalışma grubu büyüklüklerine nasıl bir dağılım göstermektedir?

2. 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlere ait önemli bulgular nelerdir?

Yöntem

Türkiye’de öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerin belirli kriterlere göre dağılımını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması; bir veya birkaç olayın derinlemesine

incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde elde edildiği ve duruma uygun temaların tespit edildiği bir yöntemdir. Duruma ilişkin bütüncül bir bakış açısı sunar (Cresswell, 2017; Subaşı ve Okumuş, 2017). Araştırmada veri toplama amacı ile doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı veya elektronik çalışmaların analiz edilerek değerlendirilmesini içeren sistematik bir yöntemdir (Bowen, 2009). Araştırma kapsamında; YÖK Ulusal Tez Merkezi arşivinde yer alan, 2018 yılında güncellenen öğretim programlarının uygulanma sürecini konu alan ve başarılı kabul edilmiş tezlerden veri elde edilmiştir. Araştırma, 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasına yönelik hazırlanmış tüm tezleri kapsamaktadır. İlgili tezlere erişmek için YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında "öğretim programı", "programa bağlılık", "kazanımlar", "öğretmen görüşleri", "güncellenen programlar" ve "program değerlendirme" gibi anahtar sözcükler kullanılarak gelişmiş tarama yapılmıştır. 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasına odaklanan 63 yüksek lisans ve 9 doktora tezi, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. Erişime açık olan bu tezler, tür (yüksek lisans/doktora), yıl ve üniversite kriterlerine göre sınıflandırılarak kapsamlı bir incelemeye tabi tutulmuştur.

Verilerin analiz sürecinin sistematik bir şekilde yürütülmesi amacıyla bir değerlendirme formu oluşturulmuş ve konuyla ilgili ulaşılan tezler bu form doğrultusunda incelenmiştir. Bu form, eğitim programları ve öğretim alanında doktora derecesine sahip, doküman analizi konusunda deneyimli iki uzmanın değerlendirmesine sunulmuş ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra son halini almıştır. Formda yer alan başlıklar; teze ait bilgiler (yıl, üniversite, eğitim kademesi), kullanılan yöntem ve model, veri toplama araçları ve örneklem/çalışma grubundan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında veri analiz yöntemi olarak betimsel analiz kullanılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında (Bogdan ve Biklen, 2006; Cresswell, 2017) veri toplama aracına ait bilgiler, veri analiz süreci ve incelenen tezlere ilişkin kriterler detaylı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma sürecinde tutarlılığın sağlanması amacıyla, tezlerin incelenmesi, verilerin toplanması ve analiz aşamaları iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçlar üzerinde ortak bir görüşe varılarak nihai kararlar verilmiştir.

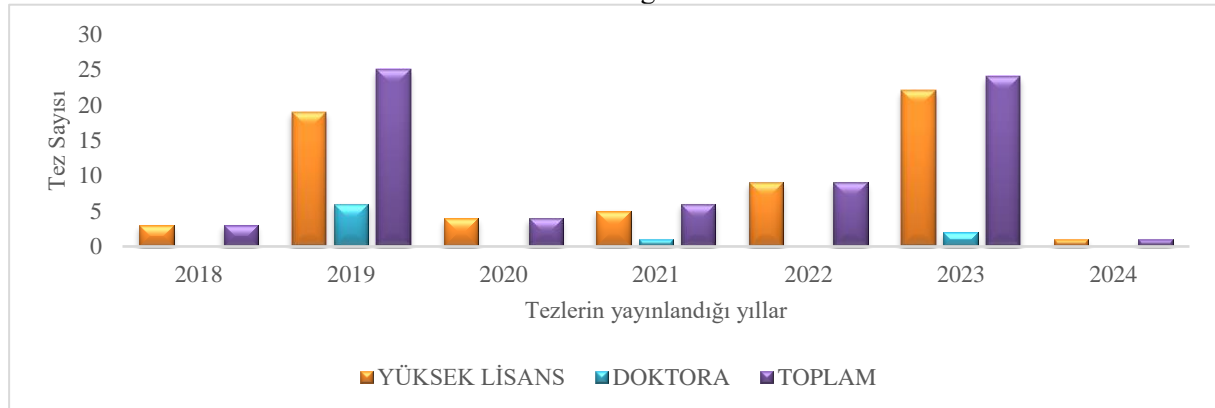
Bulgular ve tartışma

Bu bölümde, Türkiye’de 2018-2024 yılları arasında eğitim bilimleri alanında öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlere ait bulgulara yer verilmiştir.

2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin yıllara göre dağılımı

Öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerin yıllara göre dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Şekil 1: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin dağılımı

Şekil 1’e göre 2019 yılında çalışmaların sayısı en yüksek sayıya ulaşırken, 2020 yılında azalış göstermiştir. 2021 yılından itibaren yeniden artarak devam eden çalışmaların sayısı 2023 yılında 23’e ulaşmıştır. Şekil 1’deki öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, en fazla çalışmanın öğretim programlarının yenilenmesini takip eden 2019 yılında (25 adet) gerçekleştirildiği görülmektedir. 2019 yılında gerçekleştirilen 25 çalışmanın 19’u yüksek lisans, 6’sı ise doktora tezidir. En az çalışmanın yapıldığı yıllar ise Covid19 pandemi sürecinin başladığı 2020 ve 2021’dir (10 adet). Ayrıca 2018, 2020 ve 2022 yılları öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesi konusunda doktora tezinin hazırlanmadığı göze çarpmaktadır.

2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin hazırlandıkları üniversitelere ve eğitim kademelerine göre dağılımı

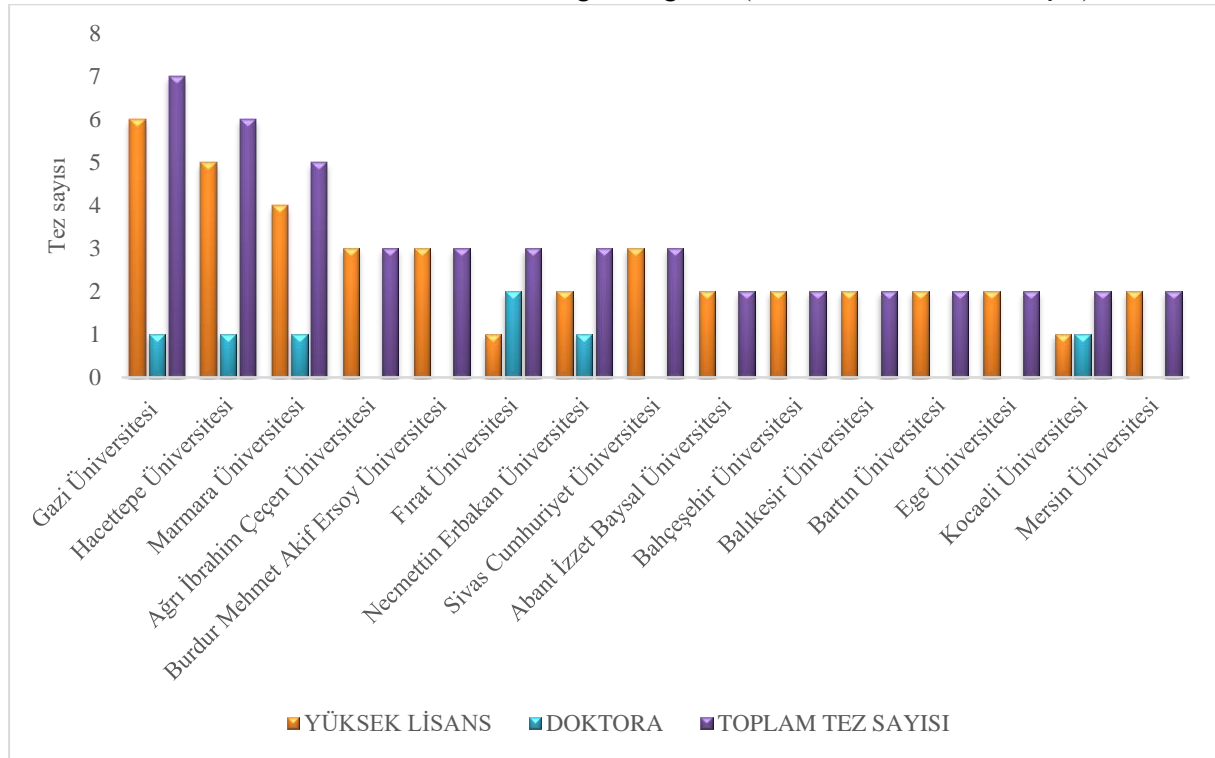
Araştırma doğrultusunda incelenen 72 tezin üniversitelere ve eğitim kademelerine göre dağılımı Tablo 1 ve Şekil 2’de sunulmuştur.

Tablo 1: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin hazırlandıkları üniversitelere ve eğitim kademelerine göre dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam Tez Sayısı
Gazi Üniversitesi	6	1	7
Hacettepe Üniversitesi	5	1	6
Marmara Üniversitesi	4	1	5
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	3	0	3
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3	0	3
Fırat Üniversitesi	1	2	3
Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	1	3
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	3	0	3
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2	0	2
Bahçeşehir Üniversitesi	2	0	2
Balıkesir Üniversitesi	2	0	2
Bartın Üniversitesi	2	0	2
Ege Üniversitesi	2	0	2
Kocaeli Üniversitesi	1	1	2
Mersin Üniversitesi	2	0	2
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	2	0	2
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	0	1
Anadolu Üniversitesi	1	0	1
Atatürk Üniversitesi	1	0	1
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	0	1	1
Bayburt Üniversitesi	1	0	1
Çankırı Karatekin Üniversitesi	1	0	1
Çukurova Üniversitesi	1	0	1
Dicle Üniversitesi	0	1	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	0	1
Düzce Üniversitesi	1	0	1
Erciyes Üniversitesi	1	0	1
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	1	0	1
Kastamonu Üniversitesi	1	0	1
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1	0	1

Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	0	1
Mardin Artuklu Üniversitesi	1	0	1
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0	1
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0	1
Sakarya Üniversitesi	1	0	1
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	0	1
Trabzon Üniversitesi	1	0	1
Uşak Üniversitesi	1	0	1
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	0	1
Toplam	63	9	72

Şekil 2: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin hazırlandıkları üniversitelere göre dağılımı (İlk 15 üniversite eklenmiştir)

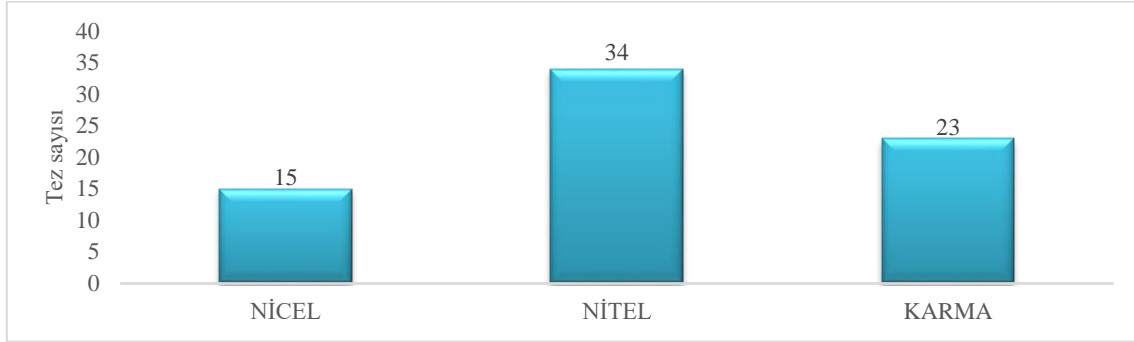
Tablo 1’deki dağılım incelendiğinde konunun Türkiye’deki 39 farklı üniversitede çalışıldığı, en fazla çalışmanın yapıldığı üniversitelerin Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi (13 adet) olduğu görülebilir. Bu üniversiteleri Marmara Üniversitesi ve Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi takip etmektedir. Ayrıca Şekil 2 incelendiğinde en fazla doktora tezi iki çalışma ile Fırat Üniversite’ne aittir. Eğitim kademesine göre 72 çalışmanın 63’ü yüksek lisans, 9’u ise doktora düzeyinde gerçekleştirilmiştir.

2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin araştırma yöntemlerine ve modellere/desenlere göre dağılımı

Öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları

Şekil 3 incelendiğinde öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerin büyük oranda nitel yöntemle gerçekleştirildiği görülmektedir (n=34). 23 tez, nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı bir karma yöntem araştırmasıdır. Nicel yöntemin tercih edildiği 15 tez bulunmaktadır. Doktora tezlerinde karma araştırma yöntemi benimsenmiş olmakla birlikte, nitel yöntemin ağırlıklı olarak tercih edilmesi araştırma modeli ve desenini de bu doğrultuda etkilemiştir.

2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı

Yayınlanmış tezlerinin veri toplama araçlarına göre dağılımları Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerde kullanılan veri toplama araçları

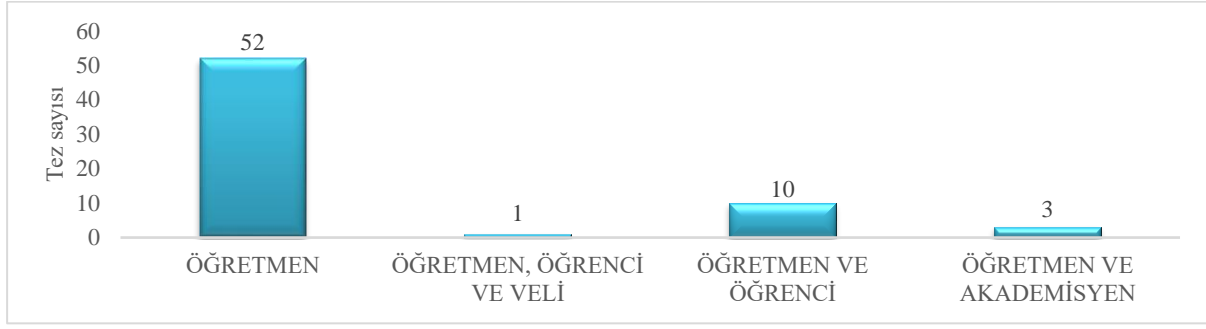

Şekil 4’te tezlerde kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılım incelendiğinde, yarı yapılandırılmış görüşmenin (41 adet) ve anket/ölçeğin (39 adet) en fazla tercih edildiği görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde genellikle bir adet veri toplama aracı kullanılırken, özellikle doktora çalışmalarında birden fazla veri toplama aracının kullanıldığı tespit edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme, bireysel görüşmeden daha fazla kullanılmıştır. En az tercih edilen veri toplama araçları ise gözlem ve odak grup görüşmesi olmuştur. Tezlerde genellikle veri toplama aracı olarak gözlem, görüşme ve doküman incelemesinin bir arada kullanıldığı da belirlenmiştir.

2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin örneklem/çalışma grubu kapsamına göre dağılımı

Yayınlanmış tezlerinin örneklem ve çalışma grubuna göre dağılımı Şekil 5’te sunulmuştur.

Şekil 5: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin örneklem ve çalışma grubuna göre dağılımı

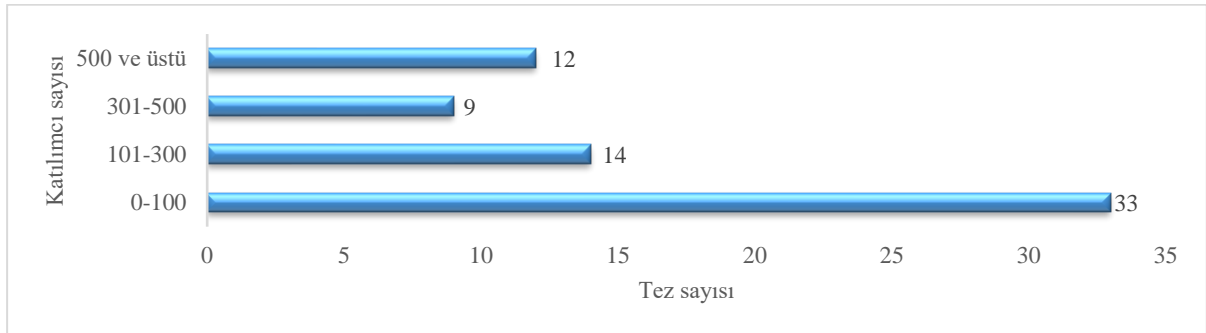

Şekil 5'te tezlerin örneklem ve çalışma grubuna göre dağılımı incelendiğinde öğretmen, öğrenci, veli akademisyen ve öğretmen adaylarının hem nicel de nitel araştırmalarda katılımcı oldukları görülmektedir. Hazırlanan tezlerde verilerin ağırlıklı olarak (n=52) öğretmenlerden elde edildiği tespit edilmiştir. 10 tez çalışmasında ise hem öğretmen hem de öğrenci örneklem veya çalışma grubunda yer almıştır. Öğretmen ve akademisyenlerin örneklem grubunu oluşturduğu tez sayısı yalnızca 3 iken, sadece öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri üzerinden gerçekleştirilen tezlerin sayısı 1'dir.

2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin örneklem/çalışma grubu büyüklüklerine göre dağılımı

Tezlerin örneklem/çalışma grubunda yer alan kişi sayılarına ilişkin dağılım Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin örneklem/çalışma grubu büyüklüklerine ait dağılım

Şekil 6 incelendiğinde, tezlerin çoğunluğunda 0-100 arasında katılımcının yer aldığı görülmektedir. Özellikle doktora tezlerinde olmak üzere 500 ve üzeri katılımcıdan oluşan örneklem gruplarının (n=12) bulunduğu tespit edilmiştir. 101 ve üzerinde katılımcıyla yürütülen toplam 35 tez nicel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Son araştırma sorusu kapsamında, 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasında karşılaşılan güçlükleri belirlemeye yönelik hazırlanan tez çalışmalarının bulguları incelenmiş ve karşılan güçlüklerin frekansına göre özetlenmesi amaçlanmıştır. Bu bulgular Tablo 2'de temalar ve alt temalar olarak verilmiştir.

Tablo 2: 2018-2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerde belirlenen temalar ve alt temalar

Temalar	Alt Temalar	f
Öğretim Programının Öğeleri ve Yapısı Kaynaklı Güçlükler (f:70)	Kazanımların açık ve net olmaması	14
	Kazanım ve içeriklerin öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmaması	13
	Kazanımların süre/ders saati açısından fazla olması	13
	İçeriğin günlük yaşam becerileriyle uyumlu olmaması	12
	Ölçme ve değerlendirme süreçleri yönüyle anlaşılır olmaması	8
	Yeni programlarının felsefesi, modeli ve programlarda benimsenen anlayış yönüyle yeterince tanıtılmaması	7
	İçeriklere ve kazanımlara yönelik öğretmenlerden gelen dönütlere yeterince önem verilmemesi	3
Okul ve Bütçe Kaynaklı Güçlükler (f:68)	Laboratuvar, dil sınıfı, drama sınıfı gibi alanların bulunmaması	20
	Kaynak ve materyal bakımından yetersizlik	19
	Teknolojik araç ve gereçlerin ve yazılımların sağlanamaması	15
	Sınıf ortamlarının kalabalık olması	14
Öğrenci Kaynaklı Güçlükler (f:66)	Motivasyon ve hazır bulunuşluk seviyelerinin düşük olması	19
	Teknoloji bağımlılığı sebebiyle uyku ve dikkat sorunlarının yaşanması	14
	Merkezi sınavlar nedeniyle bazı derslere yönelik ilgisizlik	13
	Erken yaşta okula başlama	11
	Derse devam etme ve sınıfta kalma endişenin olmaması	9
İletişim ve Hizmet öncesi/içi Eğitim Kaynaklı Güçlükler (f:54)	Zümre öğretmenler arasında yeterli bilgi alışverişinin olmaması	16
	Eğitim fakültelerinde verilen eğitimin nitelik açısından yetersizliği	14
	Geleneksel öğretim anlayışının tercih edilmesi	13
	Öğretmenlerin yaş ve sağlık sorunları sebebiyle verimli olmamaları	11

Tablo 2’de belirtilen temalar doğrultusunda öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlüklerle ilişkin tezlerin; öğretim programının öğeleri ve yapısı kaynaklı güçlükler, okul ve bütçe kaynaklı güçlükler, öğrenci kaynaklı güçlükler ve iletişim ve hizmet öncesi/içi eğitim kaynaklı güçlükler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu temalar altında; hedef/kazanım, içerik ve değerlendirme süreçlerinde yaşanan sorunlar, teknolojik ve fiziki yetersizlikler, öğrenciler ve öğretmenlerde motivasyon eksikliği, iletişim sorunları gibi güçlüklerin daha yaygın olarak bahsedildiği tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak, öğretmenlerin hizmet öncesi aldıkları eğitimin niteliği ve hizmetiçi eğitim süreçlerine dair dile getirdiği güçlükler de dikkat çekmektedir.

Sonuç ve öneriler

Türkiye’de 2018 ile 2024 yılları arasında öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerdeki eğilimin belirlenmesi amaçlayan bu çalışmada 63’ü yüksek lisans ve 9’u doktora tezi olmak üzere toplam 72 tez incelenmiştir. Doktora tezlerinin sayısı yüksek lisans tezlerinden daha azdır. Bu durum eğitim bilimlerinde üretilen tezlerle ilgili araştırmalarla da benzerlik göstermektedir (Alp ve Şen, 2021; Yakar vd., 2022; Canlı ve Çoşkun Yurtyapan, 2023). Doktora tezlerinin uzmanlık ve deneyim gerektirmesinin yanında tezlerin tamamlanmasının yüksek lisans tezlerine göre daha uzun sürmesi gibi nedenler bu duruma yol açmış olabilir (Lovitts, 2005; Boyacı ve Demirkol, 2018).

Öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlükler konusunu araştıran bu tezler; tezin yapıldığı yıl, yayınlanmış olduğu üniversite, tezin ait olduğu eğitim kademesi, araştırma yöntemi ve modeli, örneklemin kapsamı ve veri toplama araçları gibi kriterler dikkate alınarak incelenmiştir. Yapılan incelemede öğretim programlarının uygulanma süreci ve sorunlar hakkında en fazla tezin öğretim programlarının güncellendiği tarihten bir yıl sonrası olan 2019 yılında gerçekleştirildiği görülmektedir. Öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlükler, 2018 yılında yapılan üç teze konu olmuş ve 2019 yılında en yüksek sayıya ulaşmıştır. 2020 ve 2021 yıllarında sadece 10 tez yürütülmüştür. Pandemi sürecinin tez çalışmalarının yürütülmesine engel olduğu söylenebilir. 2022 ve 2023 yıllarında tez sayıları hızla artmış ve 2019 rakamlarına yaklaşmıştır. Çalışmada incelenen tezlerin hazırlandığı üniversitelere bakıldığında, bu konunun en çok Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi’nde çalışıldığı tespit edilmiştir. Tezlerin en çok bu üniversitelerde yürütülmüş olması, her iki üniversitenin

de eğitim programları ve öğretim bilim dalında köklü bir geçmişe ve yetişmiş uzmanlara sahip olmalarına bağlı olabilir. Buna ek olarak üretilen tez sayısının vakıf üniversitelerine göre devlet üniversitelerinde daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum devlet üniversitelerinde öğretim programlarının uygulanma sürecine yönelik tezlere olan ilginin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tezler incelendiğinde kullanılan araştırma yöntemlerinde en çok nitel yöntemin tercih edildiği görülmektedir. Öğretmenlerle derinlemesine bir araştırma yapmayı hedefleyen çalışmaların varlığı, ortaya daha somut verilerin konulma isteğine bağlı olabilir. Genellikle az sayıda öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin ayrıntılarıyla tespitine çalışılmıştır. Doktora tezlerin karma yöntemler kullanılarak hazırlanmış olmaları ise konuya hem geniş bir katılım sağlama hem de ortaya çıkan sonuçların netleştirilmesi amacıyla kaynaklanmış olabilir. Eğitim bilimleri alanında karma yöntemin kullanılmasının daha uygun olacağına yönelik alanyazında çalışmalar mevcuttur (Abell, 2008; Creswell, 2008). Nicel yöntemle hazırlanan 15 tezin ise anket/ölçek kullanılarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu konuda yapılmış olan çalışmaların aksine tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin genel dağılımı incelendiğinde nicel yöntemle çalışılmış tezlerin eksikliği dikkat çekmektedir.

Tezler incelendiğinde örneklem ve çalışma gruplarının araştırma yöntemleriyle paralellik gösterdiği görülmektedir. Nitel yöntem kullanılarak gerçekleştirilen araştırmalarda örneklem yerine çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu araştırmalarda derinlemesine ve daha net tespitler yapmak için nicel araştırmalara göre nispeten daha az kişiyle çalışmalar yürütülmüştür. İncelenen 33 tezin 100 ve daha az katılımcı ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Nicel yöntemlerin doğası gereği genellenebilirlik ve evreni temsil edecek şekilde örneklem sayıları belirlenmiştir. 101-500 arası katılımcıyla 23 tez, 500 ve üstü katılımcıyla toplam 12 tez yürütülmüştür. Veri toplama araçlarına bakıldığında tezlerde çok sayıda katılımcıyla ulaşmak amacıyla anket ve ölçekler kullanılmıştır ve alanyazındaki araştırmalarda da benzer bir tablo mevcuttur (Alp ve Şen, 2021; Canlı ve Çoşkun Yurtyapan, 2023). Doktora tezlerinde araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekler kullanılırken, yüksek lisans tezlerinde geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış ölçekler tercih edilmiştir. Bu durum alanyazında gerçekleştirilen çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Çelik ve Koşar, 2023). Bunun sebebi olarak yüksek lisansın süresi, ölçek geliştirme uzmanlık ve deneyim gerektirmesi gösterilebilir.

Konuyla ilgili tezlerin örneklem/çalışma gruplarına ait özellikleri incelendiğinde araştırmaların büyük çoğunluğunda katılımcıların öğretmenler olduğu görülmektedir. Bu durum eğitim bilimleri alanında yaygındır ve araştırma bulgularıyla paraleldir (Eskici ve Çayak, 2017; Alp ve Şen, 2021; Başaran vd., 2021; Canlı ve Çoşkun Yurtyapan, 2023; Çelik ve Koşar, 2023). Öğretmenlerin öğretim programlarının uygulayıcısı olmaları ve birçok açıdan sürece hakimiyetleri bu durumun nedeni olabilir. Diğer katılımcılara göre daha kolay ulaşılabilir olmaları da araştırmalara dahil olmalarında önemli bir etken olabilir (Özkal, 2020; Akkaş Baysal ve Kırat, 2022). Öğrenci görüşlerinin alındığı çalışmaların eksikliği göze çarpmaktadır. Programlarının uygulanmasında doğrudan etkilenen konumda yer alan öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin bir arada olduğu bir adet tez bulunmaktadır. Alanlarında uzman olan ve üniversitede program konusunda ders veren akademisyenlerin görüşlerinin sadece üç teze konu olmuş olması da ayrıca dikkat çekicidir. Tüm bunlar erişim ve iletişim sebeplerinden kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte öğretmenlerin katılımcı olduğu çalışmalar da dahil, okul yöneticilerin bu konuda hiçbir araştırmada katılımcı olmadıkları tespit edilmiştir. Öğretim programlarının uygulanmasında öğretmenlerin dile getirdiği okul ve sınıf ortamlarına yönelik güçlüklerin çözümünde okul yöneticilerin rolleri göz ardı edilmiş veya kurumlardan resmi izinler alınamamış olabilir. Bu bağlamda alanyazında konuyla ilgili özellikle yönetici ve veli katılımına yönelik önemli bir eksikliğin bulunduğu söylenebilir.

Araştırma doğrultusunda öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerle yönelik tezlerin; program öğeleri, okul ve bütçe, öğrenci kaynaklı güçlükler ile iletişim ve eğitim süreçleri üzerine odaklandığı görülmektedir. Teknolojik yetersizlikler, motivasyon eksikliği ve iletişim sorunları gibi

zorluklar öne çıkarken öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim süreçlerine ilişkin yaşadıkları sorunlar da vurgulanmaktadır. Bu araştırma bulguları alanyazında en çok dile getirilen güçlükler olarak yer almaktadır (Yalçınkaya, 2018; Bıçak ve Alver, 2018; Dilekli, 2018; Arslan ve Engin, 2019; Saraç ve Saraç, 2019; Tekalmaz, 2019; Biçer ve Ada, 2020).

Sonuç olarak; 2018-2024 yılları arasında Türkiye’de öğretim programlarının uygulanmasındaki güçlükleri inceleyen tezler incelendiğinde, doktora tezlerinin sayısının oldukça az olduğu ve bu durumun alanyazındaki eğilimlerle uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Öğretim programlarının yenilenmesini takip eden 2019 yılında en çok tezin hazırlandığı, pandemi dönemi olan 2019-2020 yılları arasında belirgin derecede bir düşüş yaşandığı ve pandeminin etkilerinin azalması sonrasında tekrar yükselişe geçtiği görülmüştür. Gazi ve Hacettepe Üniversiteleri başta olmak üzere devlet üniversitelerinin öğretim programlarında yaşanan sorunlara daha fazla ilgi gösterdikleri tespit edilmiştir. Tezlerdeki eğitimler incelendiğinde; araştırma yöntemlerinde nitel yöntemlerin ağırlıkta olduğu, örneklem/çalışma gruplarının büyük çoğunluğunun öğretmenlerden oluştuğu ve öğrenci, veli ve akademisyen görüşlerinin yeterince temsil edilmediği görülmektedir. Ayrıca, okul yöneticilerinin bu konudaki araştırmalarda hiç yer almadığı dikkat çekicidir. Bu çalışma, öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerin belirlenmesine yönelik hazırlanan tezlerin belirlenen kriterlere ve forma göre incelenmesiyle sınırlıdır. Tezlerin incelenme ölçütleri; yayımlandıkları yıl, üniversite, eğitim kademesi, yöntem ve model, veri toplama araçları ve örneklem/çalışma grubu ile sınırlıdır. Değerlendirme formuna eklenecek farklı kriterler bağlamında tezler incelenebilir. Vakıf üniversitelerinde, öğretim programının uygulanmasında yaşanan güçlükler konusuna eğilimin arttırılarak daha fazla tez üretilmesi desteklenebilir. Tezlerde örnekleme ve çalışma gruplarında sırasıyla en çok öğretmenler, öğrenciler, akademisyenler ve veliler yer almaktadır. Okulların idaresinden sorumlu yöneticilerin programın uygulanmasına yönelik değerlendirme sürecine katılmaları önerilebilir. Çalışmalarda nitel yöntemlerin daha sık tercih edildiği görülmektedir. Az sayıda kişiye ulaşmanın zaman ve mekân açısından kolaylığı bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir. Bununla birlikte öğretim programlarının uygulanmasına yönelik eğitimin içinde yer alan tüm bileşenler, geniş katımlı ve ayrıntılı bir değerlendirme sürecinin yürütülmesine katkı sunabilir. Bu kapsamda karma yöntemlerin tercih edilebilir. Öğretim programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerle ilgili tez ve makalelerin birlikte değerlendirildiği meta analiz çalışmaları da konuya dair geniş bakış açısı sağlayabilir. Konuyla ilgili doktora düzeyinde hazırlanan tez çalışmalarının sayısının oldukça az olması sebebiyle, alan uzmanlarının da dahil olduğu daha elde edilmek açısından daha fazla doktora tezinin üretilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Abell, S. K. (2008). Twenty Years Later: Does pedagogical content knowledge remain a useful idea? *International Journal of Science Education*, 30(10), 1405-1416.
- Akkaş Baysal, E., ve Kırat, K. (2022). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin içerik analizi (2019-2021). *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 113-132.
- Alp, Ö., ve Şen, S. (2021). Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yazılan lisansüstü nicel tezlerin incelenmesi: bir sistematik derleme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 24-53.
- Arslan, A., ve Engin, A. O. (2019). 5. sınıf Türkçe dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 19-39.
- Aslan, M., ve Erden, R. Z. (2020). Ortaokul öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 175-199.
- Aydın, M., Laçın, S., ve Keskin, İ. (2018). Ortaöğretim matematik dersi öğretim programının uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *International e-Journal of Educational Studies*, 2(3), 1-11.

- Başaran, M., Bilir, E., Arslan, Ö., Çetin, M., Avcı, P., Bilici, B., Doruk, O., ve Arslan, B. (2021). Eğitim bilimleri alanı doktora tezlerinde araştırma eğilimleri: tematik ve yöntemsel bir inceleme. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15(35), 54-73.
- Bıçak, N., ve Alver, M. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programı'na ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2480-2501.
- Biçer, F., ve Ada, T. (2020). Matematik dersi öğretim programı üzerine meslek lisesi matematik öğretmenlerinin görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 543-582.
- Bogdan, R., ve Biklen, S. K. (2006). *Qualitative research for education* (5. bs). Pearson.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Boyacı, S., ve Demirkol, S. (2018). Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 512-531.
- Bümen, N. T., Çakar, E., ve Yıldız, D. G. (2014). Curriculum fidelity and factors affecting fidelity in the turkish context. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(1).
- Canlı, S., ve Çoşkun Yurtyapan, E. (2023). Eğitim örgütlerinde örgüt kültürüne yönelik lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(50), 483-503.
- Cresswell, J. W. (2017). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4. bs). SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (3. bs). Pearson Education, Inc.
- Çelik, H., ve Koşar, D. (2023). Türkiye'de eğitim yönetimi alanında değerler ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(50), 505-521.
- Çiftci, O., ve Tatar, E. (2015). Teachers' opinions about the updated secondary mathematics curriculum. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 6(2), 285.
- Demirel, Ö. (2009). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Pegem Akademi.
- Demirtaş, Z., ve Erdem, S. (2015). 5. sınıf İngilizce dersi öğretim programı: güncellenen programın bir önceki programla karşılaştırılması ve programa ilişkin öğretmen görüşleri. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 55. <https://doi.org/10.19126/suje.59904>
- Dewey, J. (1986). Experience and education. *The Educational Forum*, 50(3), 241-252.
- Dilekli, Y. (2018). Ortaokul İngilizce hazırlık sınıfı programı pilot uygulamasının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*.
- Durak, D., ve Semerci, N. (2016). Eğitim programlarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve sorunların çözümüne ilişkin yönetici görüşleri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(9), 279-304.
- ERG. (2017). *Eğitim reformu girişimi'nin millî eğitim bakanlığı taslak öğretim programları inceleme ve değerlendirmesi*. <https://www.egitimreformugirisimi.org/ergnin-meb-taslak-ogretim-programlari-inceleme-ve-degerlendirmesi/>
- Eryaman, M. Y., ve Bruce, B. C. (2015). *International handbook of progressive education*. Peter Lang Verlag.
- Eskici, M., ve Çayak, S. (2017). Eğitim bilimleri anabilim dalında yapılan yüksek lisans tezlerine genel bir bakış. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 211-226.
- Işıkdoğan, D., ve Korukçu, A. (2008). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı ve öğretmenlerin programa yönelik görüşleri. *Dini Araştırmalar*, 11(32), 237-258.
- Kalaycı, N., ve Baysal, S. B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2005-2017-2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 106-129.
- Karacaoğlu, Ö. C., ve Acar, E. (2010). Yenilenen programların uygulanmasında öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 45-58.

- Karsantık, Y., ve Yağcı, E. (2021). Türkiye’de İngilizce dersi öğretim programlarındaki değişim üzerine araştırmalar: Bir meta-sentez çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(32), 625-654.
- Kırmızı, F. S., ve Akkaya, N. (2009). Türkçe öğretimi programında yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 42-54.
- Lovitts, B. E. (2005). Being a good course-taker is not enough: a theoretical perspective on the transition to independent research. *Studies in Higher Education*, 30(2), 137-154.
- MEB. (2016). *Öğretim programları güncelleniyor*. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. <https://ogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari-guncelleniyor/icerik/449>
- MEB. (2023). *Yeni müfredat değişikliği*. Milli Eğitim Bakanlığı. <https://www.meb.gov.tr/yeni-mufredat-gelecek-yildan-itibaren-kademeli-olarak-uygulanmaya-baslanacak/haber/31433/tr>
- MEB. (2024, Mayıs 27). *Bakan tekin, yeni müfredatı onayladı*. T.C Millî Eğitim Bakanlığı.
- Okoth, T. A. O. (2016). Challenges of implementing a top-down curriculum innovation in english language teaching: Perspectives of form english language teachers in kenya . *Journal of Education and Practice* , 7(3), 169-177.
- Özkal, N. (2020). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi: 2015-2019. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 1-1.
- Özudoğru, F. (2021). Teachers’ perception of 2018 Turkish national curriculum change. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 458-475. <https://doi.org/10.17556/erziefd.801060>
- Saraç, E., ve Saraç, M. S. (2019). 2018 fen bilimleri dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Academy Journal of Educational Sciences*, 3(2), 138-151.
- Subaşı, M., ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/34503/424695>
- Susam, B., ve Demir, M. K. (2020). Öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 245-267.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: theory and practice* (1. bs). Harcourt College Pub.
- TDK. (2024). *Türk dil kurumu sözlükleri*. Türk Dil Kurumu.
- Tekalmaz, G. (2019). Revize edilen ortaöğretim matematik öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2(1), 35-47.
- Yakar, L., Demir, H., ve İğde, H. (2022). Eğitim bilimleri alanında 2005-2020 yılları arasında yürütülen lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(1), 294-321.
- Yalçınkaya, Y. (2018). Yenilenen 9. sınıf matematik dersi öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 100-110.

Etik kurul onayı

Bu çalışma anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri gibi katılımcılardan veri toplanmasını gerektirmeyen bir araştırma olması sebebi ile etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür -destek beyanı

Bu çalışma Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeler Birimi tarafından 2023/098 proje numarası ile desteklenmiştir.